

Dobro wspólne a prawo własności

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2017 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Na początku bieżącego roku weszła w życie nowelizacja ustawy o ochronie środowiska, pozwalająca właścicielom prywatnych działek na wycinanie drzew rosnących na należącym do nich terenie bez konieczności uzyskiwania urzędowego pozwolenia, pod warunkiem, że nie jest to związane z działalnością gospodarczą. Zmiana przepisów wywołała burzliwą dyskusję publiczną. Według ministerstwa środowiska, jest to ukrócenie biurokratycznej fikcji (urzędnicy tylko sporadycznie odmawiali pozwolenia na wycinkę) oraz zagwarantowanie poszanowania prawa własności. Przeciwnicy nowelizacji twierdzili, że przyczyni się ona do degradacji środowiska (szczególnie w miastach) oraz wskazywali, że nowe przepisy stwarzają pole do nadużyć. O skali kontrowersji może świadczyć fakt, że wprowadzone zmiany podzieliły nawet członków rządzącej partii, a niektórzy z nich publicznie je krytykują. Zapowiedziano także projekt kolejnej nowelizacji.

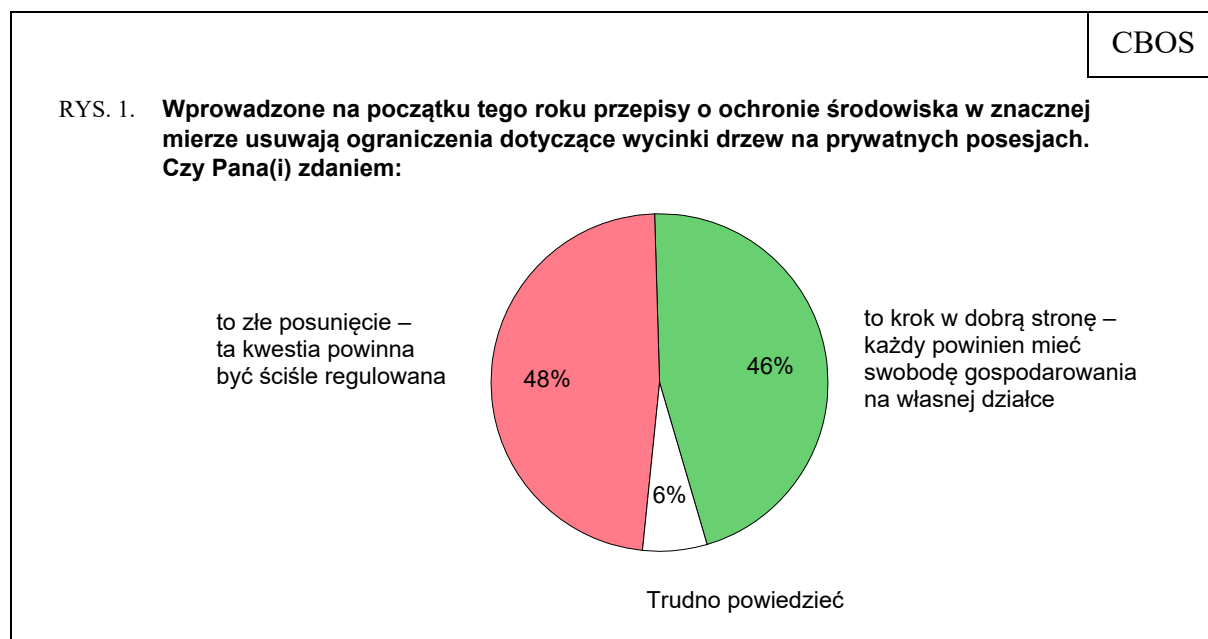
Spór o wycinkę drzew warto widzieć nie tylko w kontekście dyskusji dotyczącej praktycznych rozwiązań administracyjnych, ale także jako część debaty o podstawowych wartościach. Czy drzewo to własność prywatna czy dobro wspólne? Czy państwo może ograniczać prawo własności, powołując się na interes społeczny? W jakich sytuacjach jest to uzasadnione? Wychodząc od problemu wycinki drzew, w marcowym sondażu¹ badaliśmy nastawienie Polaków do kwestii prawa własności i interesu społecznego.

SWOBODA GOSPODAROWANIA

Ponieważ przyszłość nowych przepisów jest niepewna, a ich krytyka wieloaspektowa, zrezygnowaliśmy z pytania respondentów wprost o ocenę nowelizacji ustawy o ochronie środowiska. Zamiast tego prosiliśmy ich o ustosunkowanie się do kierunku zmian: czy liberalizacja prawa dotyczącego wycinki drzew odpowiada oczekiwaniom Polaków czy, przeciwnie, woleliby, by była to sfera ściśle regulowana.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (322) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 2–9 marca 2017 roku na liczącej 1020 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Okazuje się, że jest to kwestia mocno dzieląca nasze społeczeństwo. Niemal taka sama część badanych twierdzi, że liberalizacja to krok w dobrą stronę – bo każdy powinien mieć swobodę gospodarowania na własnej działce (46%) – jaka uważa, że jest to złe posunięcie, a kwestia wycinki drzew powinna być ściśle regulowana (48%). Tylko bardzo niewielki odsetek respondentów wstrzymuje się od wyrażenia opinii (6%). Jest to więc kwestia wzbudzająca kontrowersje, a żadne z rozwiązań nie przekonuje większości Polaków.

Opinie są też zróżnicowane w grupach wyróżnionych według kryteriów społecznych i demograficznych. Za liberalizacją przepisów nieco częściej niż przeciętnie opowiadają się mieszkańcy wsi (52%), osoby z niższym wykształceniem (53% badanych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym, 50% z zasadniczym zawodowym), a także ankietowani źle oceniający swoją sytuację materialną (60%). Ścisłą regulację szczególnie często woleliby respondenci z wykształceniem wyższym (58%), mieszkańcy największych miast (powyżej 500 tysięcy mieszkańców – 61%), z gospodarstw domowych o dochodach ponad 2000 złotych miesięcznie w przeliczeniu na członka rodziny (55%).

Na postawę w tej kwestii najwyraźniej wpływają poglądy polityczne, a co za tym idzie – poparcie dla partii i ugrupowań politycznych. Zwolennikami liberalizacji jest jedna trzecia badanych o poglądach lewicowych (34%), dwóch na pięciu zwolenników centrum (40%) i ponad połowa identyfikujących się z prawicą (57%). Wśród potencjalnych elektoratów partyjnych jedynie wśród wyborców PiS zdecydowanie przeważa dążenie do liberalizacji przepisów – za tym kierunkiem opowiada się dwie trzecie (65%) spośród nich. Z kolei

zwolennicy PO, Nowoczesnej i PSL wyraźnie opowiadają się za ścisłą regulacją. Można więc uznać, że nowelizacja przepisów jest zgodna z oczekiwaniami wyborców rządzącej partii lub że elektorat PiS jest skłonny popierać działania rządu.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty	Wprowadzone na początku tego roku przepisy o ochronie środowiska w znacznej mierze usuwają ograniczenia dotyczące wycinki drzew na prywatnych posesjach. Czy Pana(i) zdaniem:		
	to krok w dobrą stronę – każdy powinien mieć swobodę gospodarowania na własnej działce	to złe posunięcie – ta kwestia powinna być ściśle regulowana	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Polską Razem)	65	29	6
Platforma Obywatelska RP	28	70	2
Polskie Stronnictwo Ludowe*	37	63	0
Kukiz'15	35	53	13
Nowoczesna Ryszarda Petru	27	67	5
Trudno powiedzieć, jeszcze nie wiem, waham się	41	55	4

*Ze względu na niewielką liczebność, wyniki dotyczące tej grupy należy traktować ostrożnie

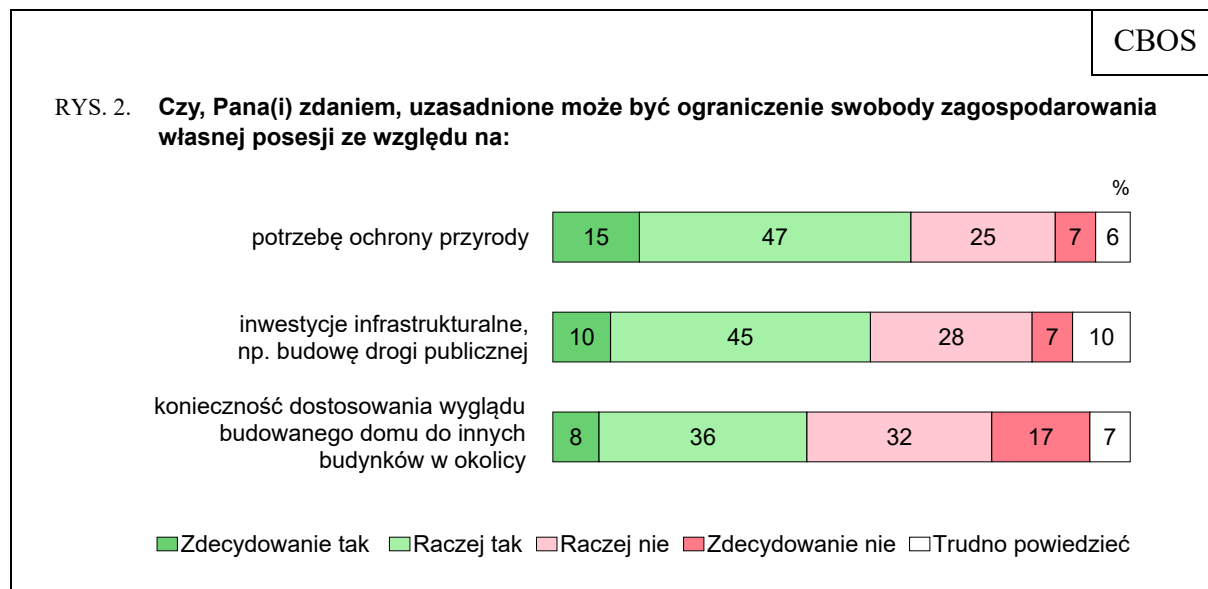
CZY INTERES SPOŁECZNY MOŻE OGRANICZAĆ WŁASNOŚĆ PRYWATNĄ?

Kwestia wycinki drzew jest tylko jednym z przypadków, w których może nastąpić konieczność dania pierwszeństwa jednej z dwóch istotnych wartości: własności prywatnej lub dobru wspólnemu. Są to sytuacje kontrowersyjne i trudne do rozwiązania. Aby lepiej zrozumieć nastawienie Polaków do tej kwestii, postanowiliśmy usytuować konkretny problem wycinki drzew w szerszym kontekście. Pytaliśmy więc, w jakich przypadkach – zdaniem respondentów – uzasadnione może być ograniczenie prawa własności obywateli.

Przedstawiliśmy badanym trzy sytuacje: potrzebę ochrony przyrody (względy ekologiczne); inwestycje strukturalne, np. budowa drogi publicznej (względy infrastrukturalne); konieczność dostosowania wyglądu budowanego domu do innych budynków w okolicy (względy estetyczne). Za każdym razem prosiliśmy respondentów, by ocenili, czy może to stanowić uzasadnienie ograniczenia swobody gospodarowania na własnej posesji.

Badani najczęściej byli skłonni dopuszczać ograniczenie prawa własności ze względów ekologicznych. W takiej sytuacji akceptuje to więcej niż trzech na pięciu respondentów (62%). Nieco mniej (55%) uważa, że wystarczającym uzasadnieniem są względy infrastrukturalne.

Mniej niż połowa badanych (44%) zgadza się na ograniczenie swobody gospodarowania ze względów estetycznych. To też jedyny przypadek, w którym sprzeciw przewyższa akceptację (49% – zdecydowanie więcej, niż w innych sytuacjach).

Jedna piąta badanych (21%) nie popiera ograniczeń w żadnej z zaproponowanych sytuacji². Pozostali są skłonni przyznać, że czasem istnieje taka konieczność. Jedna czwarta respondentów (25%) akceptuje jeden z trzech powodów, o które pytaliśmy, nieco więcej – dwa z nich (29%) i mniej więcej jedna czwarta (26%) – wszystkie trzy powody.

Ograniczenie prawa własności częściej skłonni są dopuszczać badani mieszkający w większych miastach, lepiej wykształceni, lepiej oceniający własną sytuację finansową. Widoczny jest też wpływ wieku – w każdej sytuacji najniższy poziom akceptacji ograniczenia prawa własności cechuje najmłodszych badanych (zob. tabele aneksowe).

Wpływ poglądów politycznych jest mniej wyraźny i mniej jednoznaczny, niż w przypadku konkretnego problemu wycinki drzew. Wyborcy lewicy zdecydowanie częściej niż inni uważają, że uzasadnione może być ograniczenie praw właścicieli działek ze względów estetycznych (53% wobec 45% wśród zwolenników centrum i 44% – prawicy). Jednak w sytuacji potrzeby ochrony przyrody wyniki są mniej zróżnicowane (odpowiednio 69%, 65% i 62%), a w przypadku względów infrastrukturalnych badani o poglądach lewicowych są nawet nieco rzadziej niż inni skłonni dopuszczać ograniczenie prawa własności (56% wobec 58% wśród ankietowanych o innych poglądach).

² W tym 2% ogółu respondentów za każdym razem wybiera odpowiedź „Trudno powiedzieć”.

Także opinie badanych podzielonych ze względu na potencjalne elektoraty partyjne pokazują zróżnicowanie. Chociaż osoby popierające każde z głównych ugrupowań politycznych są skłonne przyzwalać na ograniczenie prawa własności w niektórych sytuacjach, różnią się akceptacją powodów. Wyborcy Prawa i Sprawiedliwości najczęściej ze wszystkich zgadzają się na ograniczenie swobody gospodarowania ze względów infrastrukturalnych, a najrzadziej – ekologicznych. Wśród wyborców innych partii najwyższym poparciem cieszą się ograniczenia związane z potrzebą ochrony przyrody. Względy estetyczne są najmniej akceptowalne dla wszystkich.

Tabela 2. Połączone odpowiedzi „Zdecydowanie tak” i „Raczej tak”

Potencjalne elektoraty	Poziom akceptacji ograniczenia swobody gospodarowania ze względów		
	ekologicznych	infrastrukturalnych	estetycznych
w procentach			
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Polską Razem)	58	65	47
Platforma Obywatelska RP	69	58	50
Polskie Stronnictwo Ludowe*	72	63	52
Kukiz'15	63	45	40
Nowoczesna Ryszarda Petru	68	59	62
Trudno powiedzieć, jeszcze nie wiem, waham się	72	53	43

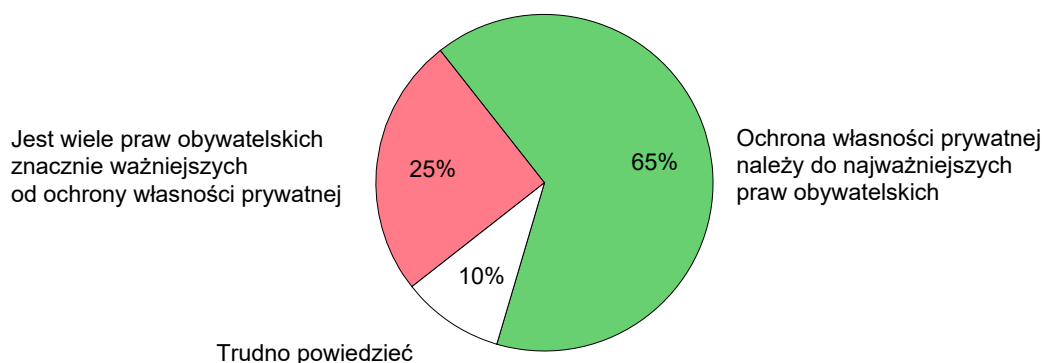
* Ze względu na niewielką liczebność, wyniki dotyczące tej grupy należy traktować ostrożnie

„ŚWIĘTE PRAWO WŁASNOŚCI”

W celu uzupełnienia obrazu nastawienia Polaków do kwestii własności prywatnej i interesu społecznego, zadaliśmy także pytanie bezpośrednio odnoszące się do prawa własności. Dotyczyło ono ochrony własności jako wartości samej w sobie, bez odniesienia do ewentualnych sytuacji, w których może być ograniczane.

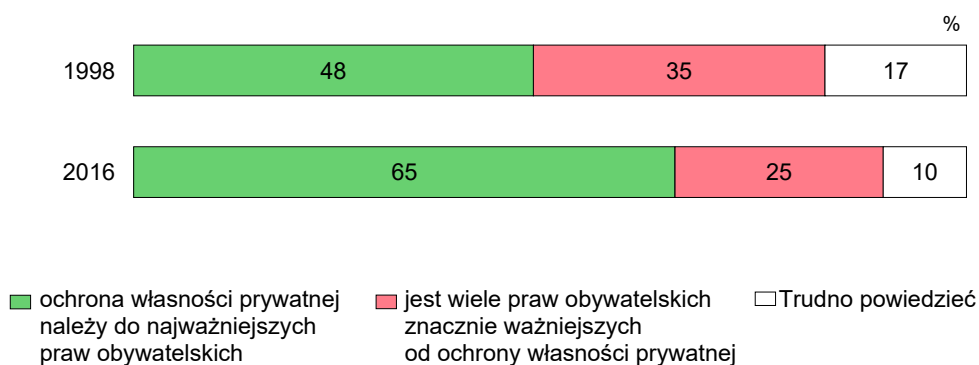
Dwie trzecie badanych (65%) stwierdziło, że ochrona wartości prywatnej należy do najważniejszych praw obywatelskich. Jedna czwarta (25%) uważa, że istnieje wiele innych praw obywatelskich znacznie ważniejszych od ochrony własności prywatnej.

RYS. 3. Która z poniższych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

Jest to istotna zmiana w porównaniu do roku 1998, gdy po raz ostatni zadaliśmy identyczne pytanie. Opinie Polaków w tej kwestii były wtedy bardziej podzielone: tylko niespełna połowa twierdziła, że ochrona własności prywatnej to jedno z najważniejszych praw obywatelskich, a ponad jedna trzecia wskazywała, że istnieje wiele ważniejszych praw³. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że w 1998 roku pytanie pojawiło się w kontekście reprivatyzacji, co zapewne wpłynęło na uzyskane wyniki.

RYS. 4. Która z poniższych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

³ Komunikat CBOS „Społeczny stosunek do reprivatyzacji”, styczeń 1998 (oprac. M. Gwiazda).

O tym, że ochrona własności prywatnej należy do najważniejszych praw obywatelskich, relatywnie częściej niż inni przekonani są mężczyźni (68%), mieszkańcy wsi (69%), respondenci posiadający wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne (75%) albo zasadnicze zawodowe (69%), a także badani o najniższych dochodach – poniżej 650 złotych w przeliczeniu na członka rodziny (77%). Z takim poglądem zgadzają się też zdecydowanie częściej zwolennicy prawicy (72%) niż centrum (63%) i lewicy (55%).

Analiza opinii w grupach wyróżnionych ze względu na poglądy polityczne jest też interesująca w dłuższej perspektywie. W roku 1998 zwolennicy prawicy także okazali się bardziej przywiązani do ochrony własności prywatnej. Jednak warto zauważyć, że obecny poziom akceptacji tej wartości wśród osób o poglądach lewicowych (55%) przewyższa poziom aprobaty wśród badanych o orientacji prawicowej sprzed dwudziestu lat (53%). Istotny wzrost nastąpił też we wszystkich innych porównywalnych grupach wyróżnionych według kryteriów społeczno-demograficznych.

Dwie trzecie Polaków uznaje ochronę własności prywatnej za jedno z najważniejszych praw obywatelskich, a tylko jedna czwarta uważa, że istnieje wiele praw znacznie ważniejszych. Nie oznacza to jednak, że w żadnej sytuacji nie może być ono ograniczone. Badani w większości akceptują ograniczenia swobody rozporządzania prywatnymi nieruchomościami – przede wszystkim ze względu na konieczność ochrony przyrody, a w mniejszym stopniu także z uwagi na potrzeby infrastrukturalne. Nieco mniej niż połowa zgadza się na ograniczenia ze względów estetycznych.

Kwestia wycinki drzew to konkretny przykład konfliktu między prawem własności a interesem wspólnym. Obecnie niemal taka sama część Polaków opowiada się za liberalizacją, co za ścisłą regulacją tej kwestii.

Opracował
Antoni GŁOWACKI

Tabela 1

		Wprowadzone na początku tego roku przepisy o ochronie środowiska w znacznej mierze usuwają ograniczenia dotyczące wycinki drzew na prywatnych posesjach. Czy Pana(i) zdaniem:			Liczba osób
		to krok w dobrą stronę – każdy powinien mieć swobodę gospodarowania na własnej działce	to złe posunięcie – ta kwestia powinna być ściśle regulowana	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		46	48	6	1017
Płeć	Mężczyźni	49	45	7	479
	Kobiety	44	50	6	538
Wiek	18–24 lata	48	42	10	79
	25–34	49	45	6	197
	35–44	33	62	5	189
	45–54	47	44	8	153
	55–64	52	42	6	185
	65 lat i więcej	48	48	4	214
Miejsce zamieszkania	Wieś	52	42	6	406
	Miasto do 19 999	44	50	6	135
	20 000 – 99 999	47	48	5	206
	100 000 – 499 999	42	52	6	154
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	30	61	9	116
	Podstawowe / gimnazjalne	53	40	7	204
	Zasadnicze zawodowe	50	44	6	249
	Średnie	47	48	5	310
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	36	58	6	254
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	37	55	8	105
	Średni personel, technicy	55	44	2	37
	Pracownicy adm.-biurowi	36	57	7	52
	Pracownicy usług	42	57	1	67
	Robotnicy wykwalifikowani	42	55	3	124
	Robotnicy niewykwalifik.	47	35	18	43
	Rolnicy	47	45	7	55
	Pracujący na własny rach.	38	52	10	51
	Bezrobotni	53	46	1	40
	Emeryci	49	46	5	250
	Renciści	64	31	5	70
	Uczniowie i studenci	39	49	13	41
	Gospodynie domowe i inni	50	42	8	83
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	40	57	4	129
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	37	55	8	82
	sekt. pryw. poza rolnict.	42	51	7	271
	prywatnym gosp. rolnym	47	45	8	54
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	53	39	8	94
	Od 650 zł do 999 zł	49	47	4	121
	Od 1000 zł do 1399 zł	53	43	4	187
	Od 1400 zł do 1999 zł	45	48	7	157
	2000 zł i więcej	38	55	6	171
Ocena własnych war. mater.	Złe	60	30	9	70
	Średnie	46	48	6	407
	Dobre	44	50	6	540
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	34	12	46
	Raz w tygodniu	52	43	5	445
	1–2 razy w miesiącu	37	56	7	162
	Kilka razy w roku	45	50	5	249
	W ogóle nie uczestniczy	36	54	10	105
Poglądy polityczne	Lewica	34	63	3	175
	Centrum	40	55	5	266
	Prawica	57	37	7	303
	Trudno powiedzieć	48	44	8	263

Tabela 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, uzasadnione może być ograniczenie swobody zagospodarowania własnej posesji ze względu na potrzebę ochrony przyrody?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		62	32	6	1019
Płeć	Mężczyźni	61	34	5	479
	Kobiety	62	30	8	540
Wiek	18–24 lata	49	45	6	79
	25–34	57	36	7	197
	35–44	69	27	4	189
	45–54	61	32	7	154
	55–64	64	32	4	185
	65 lat i więcej	62	28	10	215
Miejsce zamieszkania	Wieś	60	33	7	406
	Miasto do 19 999	54	34	11	135
	20 000 – 99 999	57	36	7	205
	100 000 – 499 999	68	29	4	155
	500 000 i więcej mieszk.	75	22	3	118
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	51	37	12	204
	Zasadnicze zawodowe	58	37	5	249
	Średnie	65	29	6	311
	Wyższe	69	28	3	255
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	74	25	1	106
	Średni personel, technicy	72	28		37
	Pracownicy adm.-biurowi	63	31	6	53
	Pracownicy usług	55	41	4	66
	Robotnicy wykwalifikowani	63	28	9	124
	Robotnicy niewykwalifik.	45	37	18	43
	Rolnicy	61	34	5	55
	Pracujący na własny rach.	66	34		51
	Bezrobotni	59	38	3	40
	Emeryci	62	30	8	250
	Renciści	67	27	7	70
	Uczniowie i studenci	50	44	6	41
	Gospodynie domowe i inni	53	39	9	83
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	67	30	3	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	67	26	7	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	61	33	6	271
	prywatnym gosp. rolnym	59	35	5	54
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	60	35	5	94
	Od 650 zł do 999 zł	68	25	7	121
	Od 1000 zł do 1399 zł	54	39	7	187
	Od 1400 zł do 1999 zł	69	27	4	157
	2000 zł i więcej	69	29	2	173
Ocena własnych war. mater.	Złe	48	39	13	70
	Średnie	61	33	5	406
	Dobre	63	30	6	542
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	61	35	4	47
	Raz w tygodniu	62	32	6	444
	1–2 razy w miesiącu	65	29	6	163
	Kilka razy w roku	61	32	7	249
	W ogóle nie uczestniczy	58	37	5	106
Poglądy polityczne	Lewica	69	28	3	175
	Centrum	65	30	5	267
	Prawica	62	34	4	302
	Trudno powiedzieć	53	34	13	264

Tabela 3

		Czy, Pana(i) zdaniem, uzasadnione może być ograniczenie swobody zagospodarowania własnej posesji ze względu na inwestycje infrastrukturalne, np. budowę drogi publicznej?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		55	35	10	1019
Płeć	Mężczyźni	56	36	9	479
	Kobiety	55	34	11	540
Wiek	18–24 lata	40	48	12	79
	25–34	42	49	9	197
	35–44	59	36	5	189
	45–54	56	34	10	154
	55–64	65	27	8	185
	65 lat i więcej	61	24	15	215
Miejsce zamieszkania	Wieś	57	34	9	406
	Miasto do 19 999	55	34	12	135
	20 000 – 99 999	53	35	12	205
	100 000 – 499 999	49	44	7	155
	500 000 i więcej mieszk.	63	28	10	118
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	54	30	16	204
	Zasadnicze zawodowe	57	36	8	249
	Średnie	55	36	8	311
	Wyższe	55	36	8	255
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	55	41	5	106
	Średni personel, technicy	55	37	7	37
	Pracownicy adm.-biurowi	51	39	10	53
	Pracownicy usług	52	44	4	66
	Robotnicy wykwalifikowani	57	36	7	124
	Robotnicy niewykwalifik.	47	34	19	43
	Rolnicy	58	36	6	55
	Pracujący na własny rach.	48	46	6	51
	Bezrobotni	57	30	13	40
	Emeryci	64	25	11	250
	Renciści	54	34	12	70
	Uczniowie i studenci	45	43	13	41
	Gospodynie domowe i inni	46	38	16	83
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	53	42	5
spółce właścicieli prywatnych i państwa		54	36	10	83
sekt. pryw. poza rolnict.		53	39	8	271
prywatnym gosp. rolnym		54	38	8	54
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	55	33	12	94
	Od 650 zł do 999 zł	56	35	9	121
	Od 1000 zł do 1399 zł	49	41	10	187
	Od 1400 zł do 1999 zł	61	31	8	157
	2000 zł i więcej	61	35	5	173
Ocena własnych war. mater.	Złe	42	38	19	70
	Średnie	58	32	11	407
	Dobre	55	37	8	542
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	50	40	10	47
	Raz w tygodniu	57	35	8	444
	1–2 razy w miesiącu	53	36	10	163
	Kilka razy w roku	58	30	12	249
	W ogóle nie uczestniczy	49	41	10	106
Poglądy polityczne	Lewica	56	37	6	175
	Centrum	58	33	9	267
	Prawica	58	33	9	303
	Trudno powiedzieć	47	38	15	264

Tabela 4

		Czy, Pana(i) zdaniem, uzasadnione może być ograniczenie swobody zagospodarowania własnej posesji ze względu na konieczność dostosowania wyglądu budowanego domu do innych budynków w okolicy?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		44	49	7	1018
Płeć	Mężczyźni	47	48	5	479
	Kobiety	40	50	9	539
Wiek	18–24 lata	22	68	10	79
	25–34	34	60	5	197
	35–44	47	50	3	188
	45–54	44	50	6	154
	55–64	50	44	7	185
	65 lat i więcej	51	35	13	215
Miejsce zamieszkania	Wieś	38	54	7	405
	Miasto do 19 999	38	53	9	135
	20 000 – 99 999	42	48	10	205
	100 000 – 499 999	47	48	4	155
	500 000 i więcej mieszk.	65	31	4	118
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	37	51	12	204
	Zasadnicze zawodowe	39	53	8	249
	Średnie	43	49	7	310
	Wyższe	54	44	3	255
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	60	39	2	106
	Średni personel, technicy	45	55		37
	Pracownicy adm.-biurowi	49	45	6	53
	Pracownicy usług	39	55	6	66
	Robotnicy wykwalifikowani	37	56	7	124
	Robotnicy niewykwalifik.	35	53	12	43
	Rolnicy	36	60	4	55
	Pracujący na własny rach.	46	53	2	51
	Bezrobotni	46	51	4	40
	Emeryci	51	38	11	250
	Renciści	40	46	14	70
	Uczniowie i studenci	23	68	9	41
	Gospodynie domowe i inni	29	62	10	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	50	47	3	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	42	52	5	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	42	52	6	271
	prywatnym gosp. rolnym	34	62	4	54
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	37	49	13	94
	Od 650 zł do 999 zł	49	44	7	121
	Od 1000 zł do 1399 zł	37	54	9	187
	Od 1400 zł do 1999 zł	56	38	5	157
	2000 zł i więcej	56	41	3	173
Ocena własnych war. mater.	Złe	35	46	19	70
	Średnie	41	50	9	407
	Dobre	46	49	5	541
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	42	46	12	47
	Raz w tygodniu	43	49	8	443
	1–2 razy w miesiącu	42	52	5	163
	Kilka razy w roku	47	48	6	249
	W ogóle nie uczestniczy	40	49	10	106
Poglądy polityczne	Lewica	53	44	2	175
	Centrum	45	51	4	267
	Prawica	44	49	7	303
	Trudno powiedzieć	34	52	14	263

Tabela 5

		Która z poniższych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?			Liczba osób
		Ochrona własności prywatnej należy do najważniejszych praw obywatelskich	Jest wiele praw obywatelskich znacznie ważniejszych od ochrony własności prywatnej	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		65	25	10	1017
Płeć	Mężczyźni	68	21	11	480
	Kobiety	62	28	10	537
Wiek	18–24 lata	69	22	9	79
	25–34	63	28	9	195
	35–44	62	28	10	189
	45–54	68	20	12	154
	55–64	68	23	8	185
	65 lat i więcej	61	25	14	215
Miejsce zamieszkania	Wieś	69	21	10	406
	Miasto do 19 999	57	29	14	135
	20 000 – 99 999	68	25	7	206
	100 000 – 499 999	63	27	10	155
	500 000 i więcej mieszk.	54	30	16	115
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	75	11	14	204
	Zasadnicze zawodowe	69	20	11	249
	Średnie	63	27	9	311
	Wyższe	54	38	8	253
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	54	39	7	104
	Średni personel, technicy	62	29	9	37
	Pracownicy adm.-biurowi	51	35	14	52
	Pracownicy usług	64	33	3	67
	Robotnicy wykwalifikowani	64	21	14	124
	Robotnicy niewykwalifik.	77	10	13	43
	Rolnicy	77	17	6	55
	Pracujący na własny rach.	59	24	17	51
	Bezrobotni	67	23	9	40
	Emeryci	65	24	11	250
	Renciści	71	17	12	70
	Uczniowie i studenci	67	24	10	41
	Gospodynie domowe i inni	69	22	10	83
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	58	35	7	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	63	28	10	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	62	26	13	269
	prywatnym gosp. rolnym	78	15	7	54
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	77	17	6	94
	Od 650 zł do 999 zł	55	34	11	121
	Od 1000 zł do 1399 zł	65	26	10	187
	Od 1400 zł do 1999 zł	62	25	12	157
	2000 zł i więcej	61	31	8	170
Ocena własnych war. mater.	Złe	62	22	16	70
	Średnie	65	21	13	408
	Dobre	65	28	7	539
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	66	29	6	46
	Raz w tygodniu	68	22	11	445
	1–2 razy w miesiącu	66	23	12	163
	Kilka razy w roku	60	30	10	249
	W ogóle nie uczestniczy	64	25	11	104
Poglądy polityczne	Lewica	55	36	8	173
	Centrum	63	29	8	267
	Prawica	72	18	11	303
	Trudno powiedzieć	66	21	13	264